

Nr 16/1956.

FINANSUTSKOTTETS betänkande Nr 16/1956 med anledning av Ålands landskapsstyrelses framställning till Ålands landsting med förslag till första tillägg till inkomst- och utgiftsstaten för landskapets enskilda medel under år 1956 (24/1956).

Då detta förslag till tillägg till landskapets enskilda budget är av extraordinär principiell betydelse och fordrat grundlig beredning i utskottet på grund av frågan om nybyggnad vid Ålands folkhögskola, har utskottet varit nödsakad att behandla ärendet till väsentlig del under tiden mellan detta års landstingssessioner. Av denna anledning har betänkandet först under innevarande höstsession kunnat framläggas för Landstinget.

Ålands folkhögskola.

Utskottet har genom sin ordförande och sekreterare undersökt förhållandena inom Sveriges folkhögskolväsen varförutom särskilda uppgifter inhämtats från fastlandet. På grund härav har utskottet bildat sig en allmän uppfattning om, vad man kan ställa för fordringar på nya folkhögskolbyggnader i landskapet. Vidare har utskottet genom ett besök på Ålands folkhögskola gjort sig underkunnigt om de utrymmen, som folkhögskolan för närvarande förfogar över. Resultatet av denna undersökning har blivit, att utskottet utan tvekan omfattar landskapsstyrelsens förslag såtillvida, att nya byggnader bör tillkomma vid Ålands folkhögskola för att förhållandena där skall bli tillfredsställande. I det följande skall utskottet framföra sin åsikt om de olika detaljfrågorna.

Den andra årskursen. Av Sveriges 86 folkhögskolor har alla - fränsett att kursplanerna något variera - infört den andra årskursen, och uppfattningen bland såväl lärare som elever är den, att den andra årskursen fyller ett verkligt behov och utgör en förutsättning för att folkhögskolan skall kunna bli vad den för närvarande är i Sverige. I Finland förekommer däremot icke en enda folkhögskola med två-årig kurs, endast folkhögskola med folkakademi som fortsättning och i vissa fall under samma tak. Det är likväl fråga om två särskilda skolor också i det fall, att de äro inrymda i samma byggnad.

Det är enligt utskottets åsikt ofrånkomligt, att frågan om inrättande av den andra årskursen överväges innan frågan om nybyggnad vid folkhögskolan avgöres, ty inrättande av en andra årskurs skulle vara en stor tillgång för landskapets folkhögskola. Planeras de nya utrymmena så knappat att en andra årskurs icke kan inrättas, så har utvecklingen låsts fast vid nuvarande ståndpunkt och en framtida lösgöring förutsätter tillbyggnader, som knappast kan i det skedet åstadkommas på ett lika ändamålsenligt sätt, som om man från början går in för en byggnad med tillräck-

liga utrymmen för en två-årig skola. Då utskottet anser, att landskapet just i detta avseende har möjlighet att med utnyttjande av den särställning våra enskilda medel ger oss utbygga vår folkhögskola till en nyttigare och ändamålsenliga skolform, och då dessutom den merkostnad, som tillkommer genom utvidgningen, ställer sig ganska ringa i förhållande till hela ombyggnadsprojektet, har utskottet omfattat landskapsstyrelsens förslag i detta avseende. I sin framställning har landskapsstyrelsen dessutom framhållit, att den andra årskursen till en början skall inrättas föröktsvis med lärare på extraordinarie stat och sålunda med reträttmöjlighet utan alltför stora ekonomiska uppoffringar.

Arkitekt K.R. Lindgrens förslag. Det av landskapsstyrelsen framlagda förslaget uppfyller i stort sett de krav, som kunna ställas på en modern folkhögskolbyggnad, och är uppgjort med iakttagande av nödig sparsamhet. Såsom också landskapsstyrelsen framhåller, är detaljfrågor dock icke slutgiltigt fastslagna i förslaget, utan detsamma är snarast godkänt av landskapsstyrelsen som en grund för beräkningen av erforderliga medel för bygget, medan planeringsdetaljerna skulle granskas noggrannare i ett senare sammanhang.

Ehuru icke heller utskottet haft skal att ingå på en detaljgranskning, vill utskottet i detta sammanhang göra vissa påpekanden, som utskottet anser lämpligen borde beaktas vid uppgörande av slutliga ritningar för till- och ombyggnader vid folkhögskolan.

Det föreliggande förslaget utgör ett enda byggnadskomplex i vilket ingår undervisningsutrymmen, gymnastik- och festsal, lärarbostäder och internat. I Sverige har man i liknande fall icke rivit de gamla byggnaderna för att ersätta dem med nya, utan i stället kompletterat med nybyggnader och vidtagit sådana ändringar i de gamla byggnaderna, att de kunna utnyttjas för olika ändamål. På detta sätt ha många skolor framvuxit småningom till sitt nuvarande skick och det förefaller som om tillbyggnaderna på detta sätt smidigare kunnat anpassas efter den ständiga utvecklingen inom folkhögskolorna. Det anses också i Sverige, att en sådan planering bidrar till trivseln vid skolan och underlättar övervakningen av eleverna. Det vanliga var att byggnaderna planerades i en öppen krets, ibland rätt glest och ibland så tätt att man nästan kunde tala om en kringbyggd gårdsplan. Stor vikt lades vid att lärarbostäderna förlades så avskilt, att lärarna i sin bostad helt kunde koppla av från skolarbetet.

Beträffande klassrummen kan påpekas, att man numera i Sverige går in för många mindre salar hellre än få och stora sådana. På detta sätt kan gruppundervisningen utvecklas och en långt driven linjeindelning införas. Antalet klassrum borde därför ökas medan deras storlek kunde minskas av-

sevärt - troligen är ett större klassrum tillräckligt också med två årskurser. Vid sidan av dessa utrymmen för undervisning i allmänhet borde specialsalar tillkomma, främst en laboratoriesal för undervisningen i fysik och kemi. Specialsalar för undervisning med tekniska hjälpmedel, såsom film, radio och television behövas också i en moderna folkhögskola. I samband härmed kunde det också vara skäl att taga under övervägande om undervisningen i de rent praktiska ämnena slöjd, kvinnligt handarbete och huslig ekonomi skall bibehållas i sin nuvarande omfattning. I Sverige förekommer sådan undervisning icke mera som obligatoriska ämnen vid de egentliga folkhögskolkurserna. Under sommarkuserna förekom dock allmänt undervisning i huslig ekonomi. Såsom fritidssysselsättning förekom sådana arbeten i någon mån under lärares ledning vid sådana skolor, där lämpliga utrymmen förefunnos. Utskottet föreslår, att kursplanen kunde uppgöras så, att de praktiska ämnena åtminstone till största delen kunde utbytas mot teoretiska ämnen och sålunda i stället för obligatoriska skulle vara valbara. Visar det sig i framtiden, att intresset för de praktiska ämnena avtar, kunde lämpliga ändringar i kursplanen göras efter svenskt mönster.

Finansieringen. Landskapsstyrelsens förslag går ut på rivning av nuvarande skolbyggnad och kavaljersflygel och total nybyggnad av i dem inrymda utrymmen i en enda etapp. Kostnaden härför beräknades av landskapsstyrelsen till 84,5 Mmk, vilket med den förskjutning i penningvärdet, som inträffat under tiden efter förslagets överlämnande till Landstinget, icke mera torde hålla sträck. Om man med nuvarande byggnadskostnader räknat med en utgift på 90-100 Mmk, skulle om ombyggnad enligt landskapsstyrelsens förslag medföra en synnerligen svår belastning på landskapets enskilda medel för en lång tid framåt. Dessutom tillkommer att uppbringande av nödiga krediter för täckande av byggnadskostnaderna med all sannolikhet skulle ställa sig svårt.

Såsom redan ovan framhållits, anser utskottet en utbyggnad av folkhögskolan i mindre etapper med bibehållande av de gamla byggnaderna i moderniserat och ombyggt skick vara att föredraga. Ur ekonomisk synpunkt sett är det skäl att bibehålla de gamla byggnaderna och utnyttja dem till sådana ändamål, som de utan alltför stora ombyggnadskostnader kunna lämna sig. För finansieringen av nybyggnaderna vore det till synnerligen stor fördel, om de kunde göras i mindre etapper, som icke skulle orsaka alltför stora engångsutgifter.

Utskottet anser det dessutom vara skäl att noggrant undersöka, om möjligheter finnas att erhålla medel för nybyggnadsändamål ur statsmedel. Enligt vad utskottet inhämtat skall bl.a. Houtskär folkhögskola ha er-

hållit såväl bidrag som lån ur statsmedel för tillbyggnader och i förslaget till inkomst- och utgiftsstat för 1957 föreslår regeringen lån för Vörs folkhögskola.

Sammanfattning. Såsom av det ovanstående framgår, tala starka skäl för en utbyggnad av folkhögskolan i mindre etapper med flera fristående byggnader. Enligt utskottets åsikt borde i första hand en byggnad, inrymmande framför allt internat för flickorna tillkomma. Härefter kunde skolbyggnaden omändras och modernieras på lämpligt sätt och så, att undervisningsutrymmena till huvudsaklig del skulle koncentreras där. Det är givet, att moderniseringen bör vara genomgripande och innefatta införande av centralvärme samt säkerhetsåtgärder för undvikande av brandfara. Gossinternatet borde inrymmas i följande nybyggnadsprojekt och i kavaljersflygeln i stället tillkomma en lärarbostad. Det är dock skäl att icke vid denna tidpunkt gå alltför långt med den framtida planeringen, ty mellankommande utveckling kan medföra nya synpunkter på vad som är behövt.

Det vore skäl att ägna beredningen av nybyggnads- och ombyggnadsförslaget särskild uppmärksamhet. Utskottet ifrågasätter, om icke direktionen vid folkhögskolan av landskapsstyrelsen borde berättigas att härvid höra svensk sakkunskap, förslagsvis nuvarande inspektören för Sveriges folkhögskolor, rektor Gösta Westlund vid Tollare folkhögskola.

Särskilda inmutningar i landskapet.

Utskottet har med tillfredsställelse tagit del av landskapsstyrelsens utredning om i landskapet företagna inmutningar. Då blott en ringa del av dem faller inom av landskapet ägda vattenområden, har landskapsstyrelsen icke på grund av landskapets äganderätt möjlighet att bevaka landskapets intressen på samtliga dessa inmutningar. Landskapet har däremot i samband med prövning av näringstillståndsfrågan möjlighet att överväga, om dessa gruvföretag äro förenliga med landskapets intresse eller icke. Utskottet emotser, att landskapsstyrelsen fortlöpande håller sig underkunnig om inom landskapet gjorda inmutningar och utreder de rättsfrågor, som i samband härmed uppkomma. I detta sammanhang kan utskottet icke underlåta att uttala sin förvåning över att den av Landstinget påyrkade kommittén veterligen icke ännu blivit tillsatt.

Då utskottet icke omfattat landskapsstyrelsens förslag om utbyggnad av Ålands folkhögskola utan stannat för att nytt förslag bör uppgöras, föreslår utskottet, att förslaget till tilläggsbudget förkastas och att landskapsstyrelsen i stället uppmanas inkomma med nytt förslag till om- och tillbyggnad vid folkhögskolan om möjligt till Landstingets stundande

-5-

vintersession. Folkhögskolans byggnader äro, med undantag av föreståndarbostaden, som icke skulle beröras av planerna, synnerligen otidsenliga och brandfaran dessutom stor, varför frågan om nybyggnad borde behandlas i brådskanie ordning.

På grund av det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

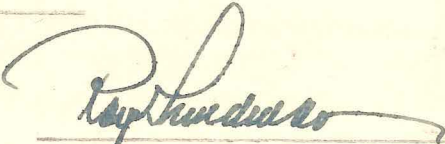
att Landstinget måtte förkasta landskapsstyrelsens förslag till första tillägg till inkomst- och utgiftsstaten för landskapets enskilda medel under år 1956, samt

att Landstinget måtte hemställa hos landskapsstyrelsen om nytt förslag om ny- och ombyggnad vid Ålands folkhögskola för att genom en första byggnadsetapp ersätta de mest otidsenliga utrymmena med ändamålsenliga och tidsenliga lokaliteter.

Mariehamn, den 12 november 1956.

På finansutskottets vägnar:

Lennart Mattsson

Rolf Sundman

Närvarande i utskottet: ordföranden Lennart Mattsson samt ledamöterna Elis Andersson, Nils Clemes, Evald Häggblom och Gunnar Häggblom.